

**O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA INSONNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
KONSEPTOSFERASINING LINGVOMADANIY JIHLTLARI**

Turayeva Ra'no Rayim qizi
Ingliz tili va adabiyoti 1-kurs magistranti
Turkiston yangi innovatsiyalar universiteti

Annotatsiya

Konsept tilshunoslikning o`ziga xos muhim istilohi sanalib, uning qo`llanilishi tildagi turli yo`nalishlarga bog`liqdir. Lingvokulturologiyada milliylik nuqtayi nazaridan qo`llanilsa, kognitiv tilshunoslikda uning tafakkur bilan bog`liq xususiyatlari e`tirof etiladi. Ushbu tezisdan konseptning lingvokulturologik jihatlari e`tiborga olinib, uning o`zbek va ingliz tillarida insonning o`ziga xos xususiyatlari konseptosferasining lingvomadaniy jihatlari obyekt sifatida tanlab olindi.

Kalit so‘zlar: miqyos, o`zbek va ingliz tillaridagi insonning o`ziga xos xususiyatlarini ifodalovchi konseptlar, lingvokulturologiya, lingvokulturologik birliklar, tilshunoslik.

INTRODUCTION

Lingvokulturologiya – tilshunoslikning yangi tarmog`i sanalib, uning o`ziga xos terminologiyasi mavjud. Ulardan biri konsept hisoblanadi[3]. Konsept ifodasi xalqlarga milliy madaniyatni ifodalovchi tushuncha sanalib, uning insonga xos xususiyatlar doirasini ingliz va o`zbek millatlari doirasida tahlil qilish ushbu tezis markazidan o`rin olgan masaladir.

O`zbek va ingliz xalqlari joylashuv o`rni jihatidan ham, tili, dini, milliy urf-odatlar jihatidan ham alohida bo`lgan xalqlar sanaladi. Insonga xos xususiyatlar konseptosferasi ham bir-biridan tubdan farq qiladi[1]. Ayrim hollardagi ulardagi ba`zi o`xshashliklarga ham guvoh bo`lishimiz mumkin.

O`zbek xalqiga xos bo`lgan konseptosferalardan biri bu xalqimizning “bolajon xalq” sifatida e`tirof etilishidir. Sababi, millatimizda farzandni sevish, uni kamolga yetkazish, ardoqlash, tarbiyasiga alohida e`tibor qaratish kabi xususiyatlar elimizning qon-qoniga singib ketgan.

Bundan tashqari, shu kabi konseptosferalardan yana bir misol sifatida yurtimiz kishilarining mehmonnavozligidir. Mehmon kelganda unga peshvoz chiqish, uni siylash, ardoqlash, u bilan suhbatlashish, eng sara taomlar bilan siylash kabi xususiyatlar o`zbek xalqiga xos mehmonnavozlik konseptining shakllanishiga sabab bo`lgan.

Qo`shimcha sifatida aytish mumkinki, xalqimizga xos bo`lgan milliy mentalitetni ichki hududlar(viloyatlar, tumanlar) doirasida ham farqlanishiga guvoh bo`lamiz. Jumladan, vodiy ahlidan bo`lgan kishilarning ishbilarmon ekanligi, Surxon vohasiga odamlarining samimiy, sodda ekanligi, Toshkent aholisining zamonaviy mentalitet egasi ekanligi o`zbek kishilarining milliy ma`naviyati o`laroq yuzaga kelgan konseptosferalardir.

Ingliz xalqlariga xos bo`lgan xususiyatlar doirasiga to`xtaladigan bo`lsak, shaxslardagi quyidagi sifatlarga guvoh bo`lamiz:

- *Tartib-qoidalarga qat'iy amal qilish.*

- *Qadriyatlarni qadrlash*
- *Qat'iy tabiat.*
- *Hazilkashlik hissi va hokazo*[4].

Yuqorida nomlari sanalgan sifatlar ingliz kishilariga xos xarakter hisoblanib, ular tabiatan mayin yumor yaratishga moyil shaxslar sifatida namoyon bo'ladilar. Bundan tashqari, inglizlar xarakteridan o'rin olgan konseptosferalardan yana biri bu ularning tartib-qoidalarga o'ta qattiq amal qilishlarida kuzatiladi: ishga o'z vaqtida yetib borish, ovqatlanish, uxlash kabi tabiiy ehtiyojlarning o'z vaqtida qondirilishi kabilar inglizlar tabiatida kuzatiladi.

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, o'zbek va ingliz kishilariga xos xarakterologiyani o'zaro qiyoslar ekanmiz, o'zbeklarda ochiqlik, samimiylik ustuvor ekanligiga guvoh bo'lsak, inglizlarda qat'iyat, mas'uliyat kabi jihatlar dastlabki o'rinlarda turishi ahamiyatlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Petersen Marilyn. A Treasury of Uzbek Legends and Lore. – Tashkent: Qatortol Kamolot, 2000. – P.125.
2. Эпоева Л.В. Лингвокультурологические и когнитивные аспекты изучения языка волшебной сказки (на материале английского и русского языков): Автореф. канд. дисс. филол. наук. – Краснодар, 2007.
3. Ивченко М.В. Функционально-семантические и лингвокультурологические особенности вербализованного концепта «волшебство» в сказачном и рекламном дискурсах: Автореф. канд. дисс. филол. наук. – Ростов-на-Дону, 2010.
4. Palmer G.B. Toward a Theory of Cultural Linguistics. – Austin: University of Texas Press, 1996. – 348 p
5. Sadullayev, F. B. "INNER CHARACTERIZATION OF THE MAIN CHARACTER IN THE NOVEL "THE WINGS OF THE DOVE" BY HENRY JAMES." Conferencea (2022): 132-135.
6. Садуллаев, Феруз Бахтиёрович. "XX АСР АҚШ МОДЕРН АДАБИЁТИНИНГ ТАРИХИЙ ҲАМДА ИЖТИМОЙ НЕГИЗЛАРИ." SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY: 171.
7. Sadullaev, F. B. "DIFFERENT CONNOTATIONS OF ADVERBS (IN THE EXAMPLES OF "THE PEARL" AND "THE GRAPES OF WRATH")." Экономика и социум 5-2 (92) (2022): 262-265.
8. САДУЛЛАЕВ, Феруз. "ҲЕНРИ ЖЕЙМС ИЖОДИДА ИНСОН РУҲИЯТИ ТАСВИРИНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК ВАЗИФАЛАРИ." Social sciences.
9. Ganieva O. K. H., Aminova N. B. FAMILY RELATIONSHIPS IN JOHN STEINBECK'S NOVEL "EAST OF EDEN" //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 5 Part 4. – С. 247-249.
10. Sadullaev F. B. The importance of giving feedback in EFL classes //Теория и практика современной науки. – 2018. – №. 11 (41). – С. 404-406.
11. Ganiyeva O. K. H., Rajabova Z. T. The Analysis of Loneliness theme in of Mice and Men //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 31. – С. 157-159.

12. Ganieva O. K. H., Aminova N. B. JOHN STEINBECK'S "DISCONTENT" OVER THE SOCIAL PROBLEMS //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 23. – С. 146-148.
13. Bakhtiyorovich S. F. PECULIAR FEATURES OF HENRY JAMES'S EARLY NOVELS. – 2022.
14. Садуллаев Ф. Б. РАВИШЛАРНИНГ ТУРЛИ МАЪНО ОТТЕНКАЛАРИ ("THE GRAPES OF WRATH" ВА "THE PEARL" МИСОЛИДА) //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 23. – С. 149-151.
15. Khayriddinova G. O. "EAST OF EDEN" ROMANIDA QAXRAMONLAR XUHQ-ATVORIGA JAMIYAT FIKRINING TA'SIRI //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – С. 146.
16. Sadullaev F. O. Henry-inson ruhiyatining kuchli bilimdoni //Центр Научных Публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
17. Ganieva O. K., Sadullayev F. B. The Role Of Female Characters in the novel "The Grapes Of Wrath" by John Steinbeck //АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ. – 2020. – С. 5-8.